

Særligt sensitiv?

En kritisk diskussion af begrebet

Barbara Hoff Esbjørn PhD professor mso
Specialist og supervisor i psykoterapi
Leder af Center for Angst, KU

E-mail: barbara.hoff@psy.ku.dk

Særligt Sensitiv Gruppen

- En midlertidig interessegruppe i Center for Angst
- Gruppen bestod af psykologerne Sofie Wille Østergaard, Marie Tolstrup, Nicoline Normann og ut.
- Opstod på baggrund af forespørgsler om viden fra bl.a. PPR.
- Spørgsmålene var bl.a.
 - ”hvad tænker I om Særlig Sensitivitet som begreb?”
 - ”hvordan skal vi rådgive forældre, der mener de har et særligt sensitivt barn?”
- Så vi undersøgte det og skrev en lille artikel i Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift i april 2015.
- Og en bog på Akademisk der udkom sommer 2016.

Særligt sensitiv?
En kritisk akademisk analyse af begrebet

Formålet med artiklen er at bidrage til diskussionen om begrebet særligt sensitiv med udgangspunkt i en kritisk akademisk analyse af begrebet. Artiklen sætter fokus på forståelsen af begrebet særligt sensitivt barn ud fra en bredvidlig sammenligning med forståelsen af angste barn. De begreber særligt sensitiv i almindelig grad anvendes til at beskrive børn, der især som fagfolk være informeret om den eksisterende litteratur på området. En central pointe i artiklen er, at vores forståelse af de børn især møder er afgørende for, hvordan vi bedst muligt kan hjælpe dem. De litteratursynsbidragene er rækkefølger mellem det at blive vurderet som særligt sensitivt og angste barn, sætter vi fokus på behovet for at tydeliggøre og opmærksomme på dette i forbindelse af barnets udfordringer, da der er stor forskel på, hvordan man intervenser særligt sensitivt i grupper - på trods af deres begrænsede værktøjer. Det er endvidere på området om særligt sensitivitet er relevant begrebet, her især fortolde være sammen med anvendelsen af begrebet og den færdige behandling. Vi har derfor søvret om det, at beskrive børn som særligt sensitivt er udfordret i endet om at fremme psykisk sund udvikling hos børn.

Af Sofie Wille Østergaard, Ditte Holm Sørensen, Marie Louise Riethholdt-Donne, & Barbara Hoff Esbjørn.
Artiklen er skrevet af medarbejdere ved Copenhagen Child Anxiety Project (CCAP), Institut for Psykologi ved Københavns Universitet. CCAP er et grundforsknings- og behandlingsprojekt for børn i alderen 7-13 år, som lider af angst.

Disposition for oplægget

- Hvorfor interessere sig for særlig sensitivitet?
- Hvad ligger der i begrebet?
 - Et forsøg på en definition af særligt sensitiv
 - Illustration af konsekvenserne
- Tre centrale kritikpunkter
 - Definitionen er uklar
 - Tvivlsomt forskningsmæssigt belæg for begrebet
 - Ingen forskning på handle anvisninger
- Stigmatisering eller ej
- Spørgsmål

Hvorfor interessere sig for særlig sensitivitet?

Arons bøger ”Særlig sensitive mennesker” fra 2008 og ”Særligt sensitive børn” fra 2010 er best-sellere.

Begrebet vinder frem med stormskridt

En google søgning:

191.000 hits

Indbygget i Arons forståelse ligger en række handleanvisninger som skal sikre personen et godt liv.

Vi bør vide mere om dem fordi forældre bruger dem.

The screenshot shows a Google search for "særligt sensitiv". The search bar contains the text "særligt sensitiv" and the search button is visible. Below the search bar, there are navigation options: "Alle", "Billeder", "Videoer", "Maps", "Mere", and "Søgeværktøjer". The search results section shows "Ca. 191.000 resultater (0,44 sekunder)". The first result is "Særligt sensitiv (HSP) - Pas på dig selv på arbejdspladsen" from "www.teknologisk.dk/kurser/hsp" with a rating of 7.2/10. The second result is "Særlig Sensitiv? - Få professionel hjælp fra psykolog" from "www.liselotterosenkvistjensen.dk/". The third result is "Livet som særlig sensitiv - Find kvaliteten i at være sensitiv" from "www.holistisk-hojkole.dk/_Sensitiv".

Hvorfor interessere sig for særlig sensitivitet?

Vi møder via Center for Angst:

- Mange forældre, der beskriver deres børn som særligt sensitive.
- Gælder både børn med angst og børn med trods
- Mange professionelle, der efterlyser mere viden om begrebet.

Derfor bliver det centralt at forstå:

- Hvad der ligger i selve begrebet?
- Om begrebet er underbygget af forskning?
- Hvilken evidens er der for de handleanvisninger Aron giver?

Et forsøg på en definition

Særlig sensitivitet som begreb er beskrevet af Elaine N. Aron.

For at forstå begrebet må vi først forstå hendes baggrund.

Elaine N. Aron(s):

- Er selv særligt sensitiv
- Er psykolog og forsker
- Er Jungianer, dvs. psykodynamisk i sin forståelsesramme
- Forskning er trods dette udgivet i naturvidenskabelige tidsskrifter
- Forskning har udgangspunkt i voksne - ikke børn.

Et forsøg på en definition

Arons bøger (2008 og 2010) er skrevet med udgangspunkt i en psykodynamisk tradition.

- Hun skriver i et blomstrende sprog med mange eksempler.
- Hun henviser ofte til egne erfaringer og egen forskning uden angivelse af præcis hvilken forskning hun taler om

”Når der ikke er angivet andet, er der tale om min egne resultater” (Aron, 2008, s. 310)

- Det er blandt andet derfor svært at identificere en kort og klar definition på begrebet.
- Det naturvidenskabelige forskningsideal om gennemsigtighed anvendes ikke.

Et forsøg på en definition

- I stedet er man nødt til at drage meninger ud af hendes beskrivelser.
- Nogle gange er disse modstridende, hvilket vanskeliggør en ensartet forståelse.
- Vi har forsøgt at være tro mod de beskrivelser, som vi oplever er gennemgående i bøgerne og litteraturen.
- Vi har valgt at anvende hendes egne citater i et forsøg på at komme nærmere en definition og illustrere hendes tankegang.

Et forsøg på en definition

Aron skriver om særlig sensitivitet:

2005:(Aron, Aron & Davies, 2005:182, vores oversættelse)

"Den model, vi foreslår, er helt i tråd med den mulighed, at trækket [særlig sensitivitet] ikke er medfødt men blot forekommer tidligt"

2008:(Aron, 2008:29)

"Forskellen er i høj grad nedarvet og er meget reel og normal"

2010:(Aron, 2010: 363)

"at et særlig sensitivt barns genetisk betingende anderledes adfærdsmønster ikke kan ændres"

Eksempler på modstrid med overvægt mod at særlig sensitivitet:

- Er genetisk betinget og "anderledes"
- Ikke kan ændres

Et forsøg på en definition

Øvrige centrale aspekter er ifølge Aron at:

- Særlig sensitivitet *ikke* er en lidelse!
"Men jeg tror ikke, at det at være sensitiv, sådan som jeg har defineret det, er et problem, der skal behandles og slet ikke kureres". (Aron, 2010, s. 47)
- Særlig sensitivitet er således *ikke* en diagnose og skal ikke anerkendes som sådan.
- Særlig sensitivitet er *ikke* et problem.
- Ikke desto mindre, er det oftest forældre, der har børn med vanskeligheder, der anvender begrebet som forklaring.

Et forsøg på en definition

Særligt sensitive personer har

- En højere BIS aktivering (dvs. de er mere tilbøjelige til at stoppe op og vurdere om stimuli er truende)
- Opfatter flere stimuli og tænker dybere

”Særligt sensitive mennesker er mennesker, som er født med en tendens til, før de handler, at lægge mærke til flere ting i deres omgivelser og tænke dybere over dem end mennesker, som lægger mærke til færre ting og handler hurtigt og impulsivt” (Aron, 2010, s. 25).

”forskellen synes at ligge et eller andet sted på vejen til hjernen eller i hjernen, i en mere omhyggelig bearbejdelse af information. Vi tænker mere over alt. Og vi skelner mellem tingene på en mere nuanceret måde” (Aron, 2008:30)

Et forsøg på en definition

For særlig sensitivitet gælder at:

- Sensitiviteten overfor og opmærksomhed på stimuli fører til overstimulering
- Overstimulering er ubehageligt og uhensigtsmæssigt, og bør som følge heraf undgås.

”De fleste menneskers fødder kan være trætte efter en dag i et butikscenter eller et museum, men de er parat til mere, hvis du foreslår en aftenfest. Særligt sensitive har behov for ensomhed efter sådan en dag. De føler sig nervebelastede og overstimulerede” (Aron, 2008: 27)

”Så planlæg altid en måde at springe fra på. Hvis du er sammen med nogen, så sørg for at advare dem på forhånd, så de ikke føler sig fornærmede eller sårede, når du falder fra” (Aron, 2008, s. 89)

Et forsøg på en definition

Miljøets betydning:

Ifølge Aron, er særligt sensitive mennesker mere modtagelige for påvirkninger i omgivelserne end andre – på godt og ondt.

Det betyder, at:

- Ugunstige miljøer, præget af f.eks. usikker tilknytning, vedvarende overstimulering m.v. med større sandsynlighed vil føre til vanskeligheder som f.eks. angst og depression hos særligt sensitive mennesker end hos andre.
- &
- Gunstige miljøer, præget af f.eks. sikker tilknytning, omgivelser der forstår "det" [at være særligt sensitiv] og tilpasser sig barnet, giver særligt sensitive mennesker særlige evner og muligheder som andre ikke har.

Et forsøg på en definition

Aron skriver om det, at særligt sensitive har særlige muligheder:

"Du vil se dit særligt sensitive barn give sit usædvanlige bidrag til verden....traditionelt dem, der bliver opfindere, lovgivere, helbredere, historikere, videnskabsmænd, kunstnere, lærere, terapeuter og spirituelle ledere. De rådgiver herskere og krigere, de er visionære og profeter. I det samfund, de tilhører, er de ofte opinionsdannere, dem, andre kigger på, når de vil vide, hvordan de skal stemme eller løse et problem i familien. De er fremragende som forældre og partnere. De er medfølende og stærkt optagede af social retfærdighed og miljøspørgsmål" (Aron, 2010, s. 91)

Et forsøg på en definition

Sammenfattende siger Aron, at særligt sensitive personer:

- Ikke har en lidelse men et genetisk betinget uforanderligt træk
- Lægger mærke til flere stimuli
- Foretager en mere præcis og dyb forarbejdning af stimuli
- Lettere bliver overstimulerede, hvilket er ubehageligt
- Er mere tilbøjelige til at undgå overvældende situationer
- Er mindre impulsive – tænker før de handler
- Er intuitive – dvs. lader sig lede af instinkter uden at tænke
- Har en øget risiko for vanskeligheder i ugunstige miljøer
- Har bedre evner og muligheder i gunstige miljøer

Illustration af konsekvenserne

- Generelt fokuserer Aron meget på positive aspekter af det at være særligt sensitiv.
- Hun beskriver, at hun forsøger at gøre op med forestillingen om at det skulle være synd for dem der er særligt sensitive.
- Konsekvenserne af at være særligt sensitiv er sensoriske, emotionelle, kognitive og adfærdsmæssige.

”Som følge heraf er der en tendens til at sensitive mennesker, børn såvel som voksne, er empatiske, kloge, intuitive, kreative, omhyggelige og samvittighedsfulde... De bliver også lettere overvældet af... store mængder input, der kommer på en gang. Derfor forsøger de at undgå den slags...” (Aron, 2010, s. 25).

Illustration af konsekvenserne

Overstimulering som et centralt begreb

- Overstimulering opstår som en reaktion på at særligt sensitive lægger mærke til flere stimuli end andre
- Overstimulering bør for særligt sensitive undgås
- Men samtidigt er det en naturlig tilgift af det at være særligt sensitiv – man må lære at håndtere, at man lettere bliver overstimuleret ved at finde veje til at undgå at blive det.

Et eksempel på overstimulering:

”De fleste mennesker overhører sirener, blændende lys, mærkelige lugte, rod og kaos. Særligt sensitive bliver forstyrrede af dem” (Aron, 2008, s. 26).

Illustration af konsekvenserne

Generelle råd til forældrene er:

- Vær på vagt overfor hvor meget stimulation barnet udsættes for i hverdagen
- Sørg for, at barnet ikke overstimuleres

”Tillad ”mental hygiejniske” dage... hvor dit særligt sensitive barn kan blive hjemme fra skole, sove længe, tage en ekstra lur og i almindelighed slappe af” (Aron, 2010, s. 316)

”Lad for det først være med at overdrive sociale aktiviteter. Selv ekstroverte særligt sensitive børn har brug for langt mere tid i ro, hvor de ikke er i en gruppe, end børn, der ikke er særligt sensitive.” (Aron, 2010, s. 312).

Illustration af konsekvenserne

Generelle råd til forældrene er:

- Lær barnet at være opmærksom på dets stimulationsniveau og at undgå overstimulation

”Bliv ved med at minde om, at det er vigtigt at håndtere overstimulering” (Aron 2010, s. 336).

- Hjælp barnet ved at få omverden (skole, fritidsliv m.v.) til at tilpasse sig barnet

”For disse børn er det alfa og omega, at der er god overensstemmelse mellem deres temperament og deres omgivelser. Når de bliver ældre, tilpasser de sig deres verden, men til at begynde med har de brug for, at den tilpasser sig dem” (Aron, 2010, s. 364)

Illustration af konsekvenserne

En yderligere konsekvens af Arons beskrivelser er en opdeling i dem og os – de ”*ikkesensitive*” og de ”*sensitive*”.

Læserne efterlades med det indtryk, at det er godt at være særligt sensitiv og mindre godt at være ikke særligt sensitiv

”Særligt sensitive foretager sig mere af det, som gør menneskene forskellige fra andre dyr” (Aron, 2008, s. 37).

”Selvfølgelig har majoriteten, de ikkesensitive, udviklet en antagelse om, hvad der foregår inde i sensitive børn. Undertiden projicerer de måske en smule – de ser i den ”anden” det, de ikke kan lide hos sig selv og ønsker at blive af med.” (Aron, 2010, s. 32)

En kritisk diskussion

Første kritikpunkt: Definitionen er uklar

Dette kommer til udtryk ved at:

- Definitionen er for bred og for vag

&

- Viden fra beslægtede begreber antages at gælde for særlig sensitivitet

&

- Der er uafklarede spørgsmål vedrørende målemetoden

En kritisk diskussion

Første kritikpunkt: Definitionen er bred og vag

- Dette medfører at det er op til den enkeltes fortolkning at forstå hvad der ligger i begrebet.

Et eksempel

- Mette Marie Agner Pedersen har interviewet 11 tilfældigt udvalgte sundhedsplejersker i København.
- Sundhedsplejerskerne oplever, at særligt sensitive børn har følgende problematikker:
 - Er meget urolige,
 - Har svært ved at håndtere skift
 - Har svært ved at regulere sig selv
 - Har svært ved at komme i skole
 - Er meget stille etc.
- Men hver problematik beskrives KUN af 1 sundhedsplejerske. Der er ingen overlap i beskrivelserne.

En kritisk diskussion

Første kritikpunkt: Definitionen er bred og vag

- Kritikken understøttes af Barnum eller Forer effekten, der blev identificeret da man for mange år siden begyndte at lave undersøgelser af personlighed:
 - Personer oplever meget vage formuleringer som skræddersyet til dem, og lægger ikke mærke til at de kunne gælde for enhver.
 - Muligvis opstår denne effekt fordi der er forbundet et håb eller ønsketænkning med at kunne svare ja til udsagnet.

Med andre ord: Hvem vil ikke hellere have et overstimuleret end et adfærdsvanskeligt barn, særligt når man via Arons anvisninger kan vende det særligt sensitive træk til en fordel for barnet?

En kritisk diskussion

Første kritikpunkt: Viden fra beslægtede områder overføres ukritisk

- En række forskere undersøger beslægtede begreber

For eksempel

- Kagans begreb: ”hæmmet temperament”
- Belskys begreb: ”forskelligartet modtagelighed”
- Aron henviser ukritisk til andre forskeres resultater for støtte af sit begreb.

”Når jeg henviser til undersøgelser om introversion eller generthed, antager jeg, at de fleste forsøgspersoner var særligt sensitive” (Aron, 2008, s. 311).
- Samme ses hos danske fagpersoner, der arbejder med Arons begreb f.eks. Lise og Martin August ”Sensitive børn – fra sårbarhed til styrke”, Hans Reitzels Forlag, 2016

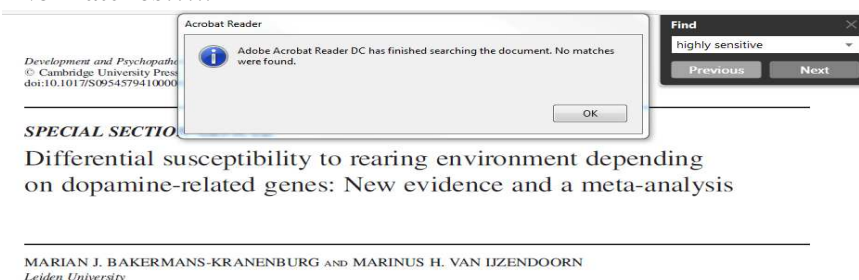
En kritisk diskussion

Første kritikpunkt: Viden fra beslægtede områder overføres ukritisk

- Et udsagn om særligt sensitive børn i August og August (2016)
”At særligt sensitive børn er mere villige til at donere lommepenge til humanitært arbejde end andre børn, når de er trygt knyttede til deres forældre (Bakermans-Kranenburg & Van Ijzendoorn, 2011).” (s. 19)

- Når man søger i teksten der henvises til – finder man:

No matches.....

En kritisk diskussion

Første kritikpunkt: Viden fra beslægtede områder overføres ukritisk

- Et udsagn om særligt sensitive børn i August og August (2016)
”At særligt sensitive børn er mere villige til at donere lommepenge til humanitært arbejde end andre børn, når de er trygt knyttede til deres forældre (Bakermans-Kranenburg & Van Ijzendoorn, 2011).” (s. 19)

Hvis man søger på ”sensitive” i artiklen finder man 8 hits

- 1 om, at Belsky foreslår, at nogle har et sensitivt nervesystem.
- 1 om, at være sensitiv for feed-back
- 1 om sensitive omgivelserne
- 5 om forældre, der er sensitive i deres væremåde

Med andre ord: artiklen handler ikke om særligt sensitive børn. Der er heller ikke her belæg for udsagnet.

En kritisk diskussion

Første kritikpunkt: Viden fra beslægtede områder overføres ukritisk.

Kan man overføre resultater fra et begreb til at gælde andre?

- Det kan man kun tillade sig, hvis undersøgelser har vist, at de forskellige begreber *ikke* er forskellige men overlapper fuldt ud.
- Aron fastholder at særlig sensitivitet er unikt og *ikke* kan sidestilles med f.eks. Hæmmet temperament, introversion, neurotisme etc.

Med andre ord: Man kan ikke ukritisk bruge andre forskeres fund.

Der skal udføres selvstændig forskning i begrebet særlig sensitivitet, før man kan sige der er belæg for begrebet.

En kritisk diskussion

Første kritikpunkt: Målingen er ikke tilstrækkeligt underbygget.

- Særlig sensitivitet undersøges med HSP skalaen.
 - HSP er undersøgt i psykometriske studier.
 - Aron finder, at der er tale om 1 sammenhængende begreb.
 - Uafhængige forskere finder alle, at der er tale om 2 eller 3 begreber.
 - Mangler studier, der sammenligner HSP med beslægtede begreber
- Skalaen er indtil nu *kun* undersøgt på voksne – ikke børn.
- Der findes afarter af HSP, hvis gyldighed *ikke* er undersøgt
- De skalaer, der findes i bøgerne fra 2008 og 2010 er anderledes end den HSP skala, der er undersøgt.

Med andre ord: Der er *stadig tvivl* om hvad vi undersøger med HSP og hvordan HSP hænger sammen med øvrig viden på området.

En kritisk diskussion

Andet kritikpunkt: Der er tvivlsomt belæg for særlig sensitivitet

- Arons teori fastslår, at særligt sensitive personer lægger mere mærke til stimuli, og at dette øger risikoen for ubehagelig overstimulering.
- Evans og Rothbart (2008) undersøger om der er sammenhæng mellem øget sensitivitet overfor perception af stimuli og ubehag opstået som et resultat af denne stimulering.
- De peger på, at der ingen grund er til at tro, at de to hænger sammen.
 - Perception er en kognitiv proces, hvor stimuli tildeles opmærksomhed
 - Ubehag er en emotionel proces
- Deres studie viser, at der *ingen* sammenhæng er mellem de to begreber.

Med andre ord: Der er intet belæg for, at sensitivitet overfor stimuli skulle udløse overstimulering og ubehag.

En kritisk diskussion

Andet kritikpunkt: Der er tvivlsomt belæg for særlig sensitivitet

Aron fastslår, at særligt sensitive er mere påvirkelige af miljøet

”Endelig er der min egen forskning, som viser, at de særligt sensitive børn, der oplever en nogenlunde normal barndom, ikke har været mere disponerede for angst, depression eller generthed end de ikkesensitive børn.” (Aron, 2010, s. 48).

- Aron har så vidt vi har kunne finde når vi søger internationale forskningsdatabaser ikke udført undersøgelser af børn.
- Deres egne studier af voksne (1997, 2005)
 - Finder *kun delvist* støtte for at særligt sensitive er mere generte og har dårligere oplevelser af barndommen når miljøet var ugunstigt
 - De finder i det ene studie *kun* støtte for denne påstand blandt mænd

En kritisk diskussion

Andet kritikpunkt: Der er tvivlsomt belæg for særlig sensitivitet

Uafhængige studier har undersøgt påstanden om, at særligt sensitive personer får det bedre eller dårligere afhængigt af miljøet

- Booth, Standage & Fox, (2015)
 - Finder *ikke* at særlige sensitive personer med gode opvækstvilkår har forstærkede positive oplevelser.
 - Finder derimod at særlig sensitive personer med ugunstige opvækstvilkår er *mere* negativt påvirket.
- Liss, Timmel, Baxley, Killingsworth, (2005)
 - Finder *kun* støtte for hypotesen om plasticitet i 1 af 4 analyser.
 - De øvrige 3 viste, at særlig sensitivitet var sammenfaldende med *øget* angst og depression *uanset* opvækstvilkår.

En kritisk diskussion

Andet kritikpunkt: Der er tvivlsomt belæg for særlig sensitivitet

Andre studier har undersøgt sammenhæng mellem særlig sensitivitet og negative faktorer uden at tage højde for opvækst.

Forskerne finder sammenhæng mellem særlig sensitivitet og

- angst, social fobiske symptomer, depression, negativ affektivitet, neurotisisme, symptomer på personlighedsforstyrrelser, forsøg på at undgå situationer hvor man oplever at kunne komme til skade, vanskeligheder med at identificere og italesætte følelser (alexitymi), og autisme spektrum symptomer (Hofmann & Bitran, 2007; Liss, Mailloux, Erchull, 2008; Meyer, Ajchenbrenner, Bowles, 2005; Rawlings, Tham & Davis 2010).

En kritisk diskussion

Andet kritikpunkt: Der er tvivlsomt belæg for særlig sensitivitet

Et studie af Pluess og Boniwell (2015) har undersøgt om særligt sensitive personer har bedre effekt af forebyggelsesprogrammer mod depression

Sensory-Processing Sensitivity predicts treatment response to a school-based depression prevention program: Evidence of Vantage Sensitivity

Michael Pluess ^{a,*}, Ilona Boniwell ^b

^aQueen Mary University of London, London, UK
^bAnglia Ruskin University, Cambridge, UK

ARTICLE INFO

Article history:

Received 27 November 2014
Received in revised form 4 March 2015
Accepted 4 March 2015
Available online 18 March 2015

Keywords:

Depression
Prevention
Sensory-Processing Sensitivity
High Sensitive Personality
Vantage Sensitivity

ABSTRACT

Objective: Treatment effects of preventative mental health interventions for adolescents tend to be relatively small. One reason for the small effects may be individual differences in the response to psychological treatment as a function of inherent characteristics, a notion proposed in the concept of *Vantage Sensitivity*. The current study investigated whether the personality trait Sensory-Processing Sensitivity moderated the efficacy of a new school-based intervention aimed at the prevention of depression.

Method: Using a two-cohort treatment/control design with one cohort serving as the control group ($N = 197$) and a subsequent cohort as the treatment group ($N = 166$) it was tested whether Sensory-Processing Sensitivity predicted depression trajectories from pre-treatment up to a 12 months follow-up assessment in 11-year-old girls from an at-risk population in England.

Results: Sensory-Processing Sensitivity emerged as a significant predictor of treatment response. The prevention program successfully reduced depression scores in girls scoring high on Sensory-Processing Sensitivity but was not effective at all in girls scoring low on the same measure.

Conclusions: This study provides first empirical evidence for *Vantage Sensitivity* as a function of the personality trait Sensory-Processing Sensitivity regarding treatment response to a school-based depression prevention intervention.

© 2015 Elsevier Ltd. All rights reserved.

En kritisk diskussion

Andet kritikpunkt: Der er tvivlsomt belæg for særlig sensitivitet

Et studie af Pluess og Boniwell (2015) har undersøgt om særligt sensitive personer har bedre effekt af forebyggelsesprogrammer mod depression

Sensory-Processing Sensitivity predicts treatment response to a school-based depression prevention program: Evidence of Vantage Sensitivity

Michael Pluess ^{a,*}, Ilona Boniwell ^b

^aQueen Mary University of London, London, UK
^bAnglia Ruskin University, Cambridge, UK

ARTICLE INFO

Article history:

Received 27 November 2014
Received in revised form 4 March 2015
Accepted 4 March 2015
Available online 18 March 2015

Keywords:

Depression
Prevention
Sensory-Processing Sensitivity
High Sensitive Personality
Vantage Sensitivity

ABSTRACT

Objective: Treatment effects of preventative mental health interventions for adolescents tend to be relatively small. One reason for the small effects may be individual differences in the response to psychological treatment as a function of inherent characteristics, a notion proposed in the concept of *Vantage Sensitivity*. The current study investigated whether the personality trait Sensory-Processing Sensitivity moderated the efficacy of a new school-based intervention aimed at the prevention of depression.

Method: Using a two-cohort treatment/control design with one cohort serving as the control group ($N = 197$) and a subsequent cohort as the treatment group ($N = 166$) it was tested whether Sensory-Processing Sensitivity predicted depression trajectories from pre-treatment up to a 12 months follow-up assessment in 11-year-old girls from an at-risk population in England.

Results: Sensory-Processing Sensitivity emerged as a significant predictor of treatment response. The prevention program successfully reduced depression scores in girls scoring high on Sensory-Processing Sensitivity but was not effective at all in girls scoring low on the same measure.

Conclusions: This study provides first empirical evidence for *Vantage Sensitivity* as a function of the personality trait Sensory-Processing Sensitivity regarding treatment response to a school-based depression prevention intervention.

© 2015 Elsevier Ltd. All rights reserved.

Hvad tænker I?

Har man større chance for bedre effekt af behandling hvis man er særligt sensitiv?

En kritisk diskussion

Andet kritikpunkt: Der er tvivlsomt belæg for særlig sensitivitet

Lad os dykke ned i metoden i studiet af Pluess og Boniwell.

Forfatterne påpeger, at særligt sensitive piger havde færre depressionssymptomer efter behandling, 6 mdr og 12 mdr senere end ikke-særligt sensitive og en kontrolgruppe, der ikke fik behandling.

Kritikpunkt 1:

De undersøgte *ikke* særlig sensitivitet før behandlingen, kun efter.

Man kan ikke lave forudsigelser, hvis ikke målingen er forekommet før det man ønsker at forudsige.

En kritisk diskussion

Andet kritikpunkt: Der er tvivlsomt belæg for særlig sensitivitet

Kritikpunkt 2:

De undersøgte *ikke* særlig sensitivitet i kontrolgruppen.

- Mao, ved vi ikke om der er samme forskel hos kontrolgruppen – at dem med lav forekomst af depressive symptomer også rapporterer lav forekomst af særlig sensitivitet.
- Måske har de to ting intet med hinanden at gøre.

Dette støttes af forfatterens egne resultater

- De finder ingen signifikant sammenhæng mellem særlig sensitivitet og depressionssymptomer over tid.

Med andre ord: Der er p.t. ingen belæg for positive konsekvenser. Tværtimod, er særlig sensitivitet en risikofaktor for negativ udvikling

En kritisk diskussion

Tredje kritikpunkt: Der er ingen evidens for handleanvisningerne.

Aron har en række handleanvisninger, som man bør følge hvis man har et særligt sensitivt barn, eller selv er særligt sensitiv.

- Vi har lavet en akademisk litteratursøgning i de største databaser, der indeholder stort set al forskningslitteratur.
- Vi har søgt på en variation af muligheder over temaet.
- Det har *ikke* været muligt for os at identificere et eneste studie, der har undersøgt om disse anvisninger er effektive.

Med andre ord: Vi ved endnu ikke om de gør mere skade end gavn

En kritisk diskussion

Yderligere opstår der forskelle mellem den klinisk psykologiske forståelse for udvikling og den særligt sensitive forståelse for børns udvikling.

Disse forskelle i forståelse kan have stor betydning for forståelsen af barnet.

En kritisk diskussion

Lad os illustrere med casen Oliver fra vores bog (akademisk forlag, 2016)

Oliver, en dreng på 9 år

Oliver er 9 år gammel og har så langt tilbage som hans mor kan huske, elsket at lege med Lego Technic. På trods af sin unge alder kan han følge manualerne for de meget teknisk krævende Legosæt. Han lægger mærke til selv de mindste detaljer og formår at følge manualerne til punkt og prikke. Når hans 6-årige lillebror forsøger at lege med, går der som regel ikke længe før Oliver trækker sig, fordi lillebroderen ikke følger de regler og systemer Oliver mener, er nødvendige for at kunne følge manualen på den rigtige måde. Efter en lang dag i skolen foretrækker Oliver at sidde alene på sit værelse og bygge Lego, fremfor at lege med andre børn. Forældrene fortæller, at Oliver altid har haft brug for en fast rutine. Oliver trives bedst når hver dag er den samme, og ikke for mange ting ændres. Han bliver ked af det og vred hvis han udsættes for nye situationer uden at være blevet forberedt. Han trives bedst når der er klare og tydelige aftaler. Oliver kan reagere voldsomt når tingene ikke går som aftalt. Han har brug for at blive forberedt på hvad der skal ske, og ikke i sidste øjeblik.

En kritisk diskussion

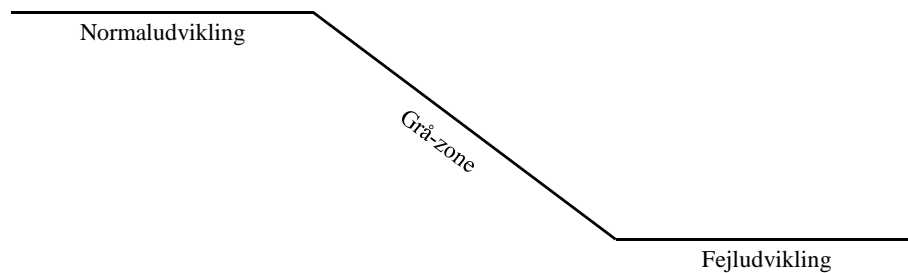
Hvordan kan vi forstå Oliver? (Esbjørn et al., 2016)

Fortolkning af observationer i casen om Oliver

Fortolkning ud fra et særligt sensitivt perspektiv	Observeret adfærd	Fortolkning ud fra en klinisk psykologisk forståelse af ASF
Særligt sensitive børn bliver let overstimuleret over alt det der foregår i skolen. Oliver har lært, at det er klogt at trække sig tilbage, så han kan få ro på igen og få stimulationsniveauet ned.	Efter en lang skoledag, vil Oliver helst lege alene	Børn med ASF har svært ved at følge med de sociale krav på skolen. Han er derfor udmattet efter en lang dag og fortrækker at isolere sig socialt.
Særligt sensitive børn lægger mærke til selv små ting som andre ikke lægger mærke til. De er ofte kvikke, derfor leger han med Lego som er beregnet til ældre børn	Lægger mærke til mindste detalje, følger svære manualer, elsker krævende Lego	Detaljefokusering er typisk for børn med ASF. Lego Technic bliver særinteresse. Han øver sig meget, derfor bliver han dygtig.
Særligt sensitive børn bliver udsat for ekstra meget stimulation i nye situationer, derfor risikerer man at han overstimuleres, hvis man ikke har rutiner, forberedelse og faste aftaler.	Trives bedst med rutine, forberedelse samt klare og tydelige aftaler	Børn med ASF har svært ved nyt. Deres konkrete tænkning gør at de har brug for forudsigelighed. De har svært ved at afkode non-verbal kommunikation, derfor bliver tydelige aftaler nødvendige.
Oliver kan lide det velkendte, fordi det giver ham ro. Når lillebror bryder systemet øges stimulationsniveauet og Oliver bliver let overstimuleret. Fordi Oliver kan fornemme at lillebror ser op til ham og hans leg med Lego Technic, ønsker han ikke at gøre ham ked af det, så han trækker sig hellere end at bede lillebror om at gå.	Trækker sig fra leg når lillebror ikke følger manualen til Lego-byggeriet	Børn med ASF følger deres egne systemer. Samværet i legen har ikke lige så stor betydning som selve systemet. De har svært ved at diskutere og indgå kompromiser. Oliver har lært at han ikke må slå og råbe af lillebror når han bryder systemet, derfor trækker han sig.

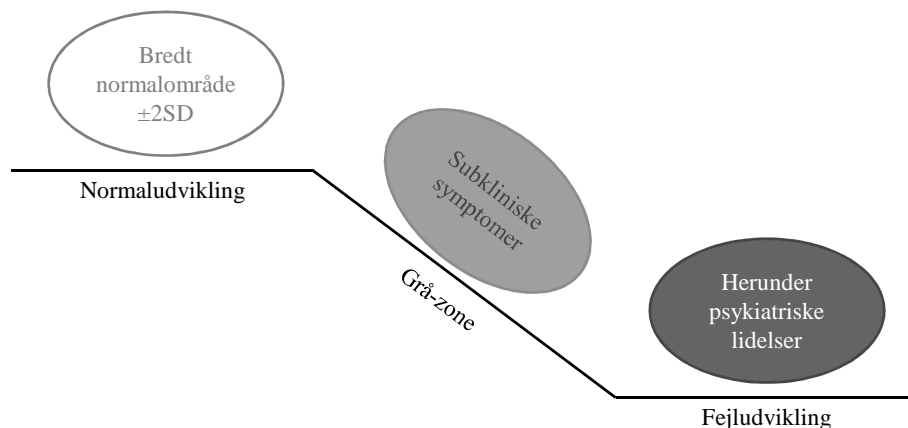
Klinisk psykologisk forståelse

Normalt afgrænses udvikling indenfor nedenstående områder

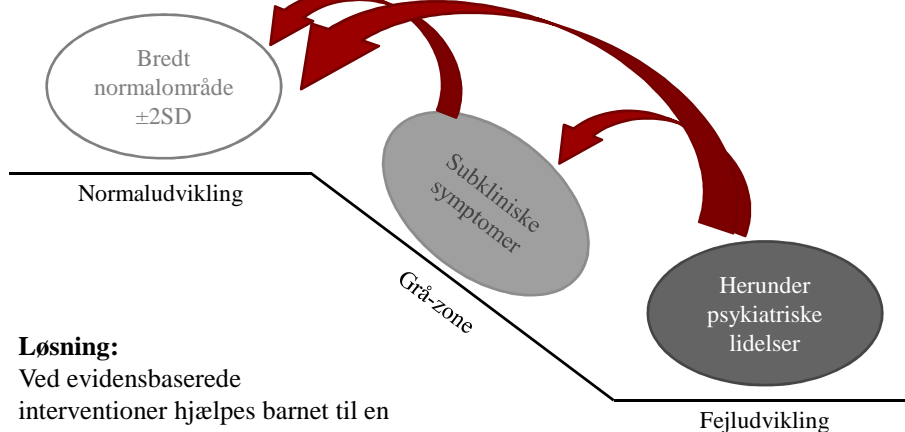
Klinisk psykologisk forståelse

Klinisk børnepsykologisk afgrænsning af udvikling

Klinisk psykologisk forståelse

Klinisk børnepsykologisk afgrænsning af udvikling

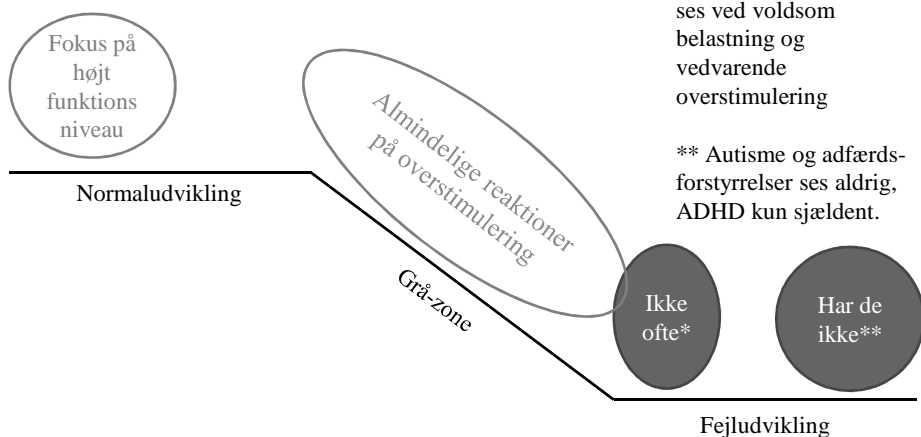

Løsning:

Ved evidensbaserede interventioner hjælpes barnet til en normaludvikling eller så tæt på en normaludvikling som muligt

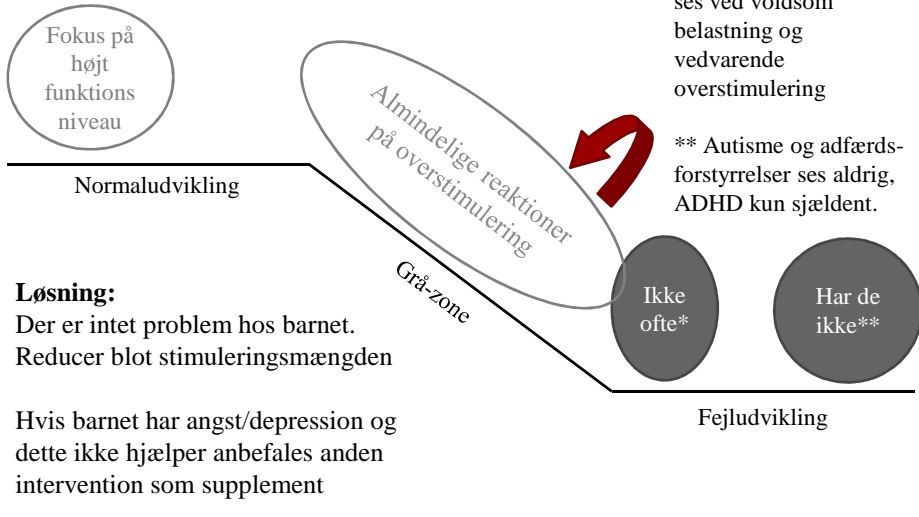
Særligt sensitiv forståelse

Ifølge Aron (2008, 2010)

Særligt sensitiv forståelse

Ifølge Aron (2008, 2010)

Risiko for stigmatisering

Mange giver udtryk for:

- At brugen af særlig sensitivitet giver mulighed for beskrivelser uden stigmatisering som ved brug af diagnoser.

MEN

- Stigmatisering handler om at man eller andre begrænser sine eller den andens muligheder fordi man har en særlig forventning til personen.
- Hvis man holder barnet tilbage fra oplevelser og stimulation ud fra en forventning om at barnet ikke vil kunne klare mængden af stimulering fordi barnet er særligt sensitivt = stigmatisering.
- Ydermere, risikerer vi at syge børn overses fordi vi forklarer symptomer med at barnet er særligt sensitivt.

Konklusion

- Begrebet særligt sensitiv er p.t. ikke tilstrækkeligt snævert defineret og operationaliseret.
- Der mangler forskning, der støtter begrebets antagelser om
 - At særlig sensitivitet overfor stimuli fører til større risiko for overstimulering
 - At særlig sensitivitet er en plasticitetsmarkør og ikke en risikofaktor
- Der mangler forskning om effekten af handleanvisninger

Med brugen af begrebet særligt sensitiv risikerer vi at:

- Normaludvikling defineres som afvigende fra spædbarnsalderen
- Fejludvikling defineres som normale reaktioner på overstimulering

Det er derfor i vores optik et stærkt problematisk begreb, som vi anbefaler man undlader at bruge.

Tak for jeres opmærksomhed

Følg os på Facebook: www.facebook.com/Center-for-Angst-CfA

Eller se vores hjemmeside <http://psy.ku.dk/cfa/>